

*Беньковський С. Ю.,
кандидат юридичних наук,
начальник кафедри державно-правових дисциплін
Київського інституту Національної гвардії України,
полковник*

ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКОВИМИ ЧАСТИНАМИ РОДІВ ВІЙСЬК ВИДІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ У ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питання управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності. Зроблено висновки про те, що військове право, яке регламентує питання управління військовими частинами родів військ збройних сил в цілому, у тому числі у повсякденній діяльності, є різновидом адміністративного права та впливає з нього. Нормативно-правові акти управління військовими частинами родів військ збройних сил у повсякденній діяльності мають адміністративно-правову природу та містяться у законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Під час повсякденної діяльності, військові підрозділи готуються до їх функціонування у разі введенні воєнного стану або в інших особливих умовах. Відповідно, управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності впливає із специфіки повсякденної діяльності, яка в цілому полягає у виконанні ними завдань у звичайному режимі, не в умовах особливого періоду, а також не у період воєнного стану.

Діяльність правоохоронних органів у повсякденній діяльності здійснюється в умовах мирного часу. Відповідно, управління правоохоронними органами у повсякденній діяльності, є управлінням у період мирного часу, тобто не у період воєнного стану або інших особливих умовах. При цьому у період воєнного стану або інших особливих умовах у режимі повсякденної діяльності правоохоронні органи діють на території, яка не була під впливом бойових дій. Під час здійснення заходів по відновленню конституційного порядку на територіях, які звільнені від агресора, правоохоронні органи діють не в режимі повсякденної діяльності, а в іншому режимі, пов'язаному з необхідністю подолання наслідків тимчасової окупації території.

Управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності мають деякі спільні елементи, одним з яких підготовка до дій в період воєнного стану або інших особливих умовах.

Ключові слова: управління, військові частини, збройні сили, правоохоронні органи, повсякденна діяльність, бойова підготовка, професійне навчання поліцейських.

Постановка проблеми. В умовах збройної агресії проти України проблема управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності набуває особливого теоретичного та практичного значення та потребує наукового осмислення. З моменту введення воєнного стану в Україні згідно з Указом Президента

України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 [1] наступив новий етап функціонування військових частин родів військ збройних сил та правоохоронних органів.

Питання управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами буде розглядатися нами з позиції їх повсякденної діяльності. При цьому управління військовими частинами родів військ збройних сил та управління правоохоронними органами розглядаються у порівнянні між собою з метою встановлення спільних елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження проблеми управління військовими підрозділами присвятили свою увагу такі вчені, як В. В. Богуцький, П. П. Богуцький, Є. І. Григоренко, С. Ю. Поляков, С. М. Мельник та ін. Проблеми управління правоохоронними органами у повсякденній діяльності займалися такі вчені, як О. М. Бандурка, С. О. Кузніченко. Так, однією з останніх робіт є робота В. В. Аброськіна, однак в неї викладена діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції [2]. В той же час одним з невирішених питань є визначення особливості управління у повсякденній діяльності з урахуванням дії воєнного стану.

Метою цієї наукової статті виступає дослідження питання управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як розкрити зміст статті, необхідно з'ясувати сутність основних понять у статті.

У відповідності до ст. 3 Закону України «Про Збройні Сили України» види Збройних Сил України – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили; окремі роди військ Збройних Сил України – Десантно-штурмові війська, Війська зв'язку та кібербезпеки [3].

Перелік органів військового управління фактично міститься в наказі Міністерства оборони України від 20 травня 2016 року № 270 «Про затвердження переліків органів військового управління, в яких передбачено посади державної служби», серед яких є командування Сухопутних військ Збройних Сил України, командування Повітряних Сил Збройних Сил України, командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України, командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України [4].

Розглядаючи питання управління військовими частинами родів військ збройних сил у повсякденній діяльності, зазначимо, що цікавою є думка П. П. Богуцького, який вважає, що військове право зазнає формуючого впливу правових режимів

публічних галузей права. Найбільш активним є вплив на доктринальному рівні правового режиму адміністративного права стосовно формування військового права як комплексної галузі. Разом з тим основні інститути військового права (права бойової підготовки та застосування військ, право проходження військової служби, військово-дисциплінарне право) сформовані виключно за рахунок власних правових режимів [5, с. 165]. Відповідно, на нашу думку можна стверджувати, що військове право, яке регламентує питання управління військовими частинами родів військ збройних сил в цілому, у тому числі у повсякденній діяльності, є різновидом адміністративного права та впливає з нього. Іншими словами, нормативно-правові акти управління військовими частинами родів військ збройних сил у повсякденній діяльності мають адміністративно-правову природу та містяться у законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Також П. П. Богущкий вказував, що управління військами передбачає інститут командування видами військ, командування Об'єднаних Сил швидкого реагування, об'єданого, оперативного командування, оперативних командувань, а щодо інших військових формувань, наприклад, – інститут командування Внутрішніх військ МВС України.

Спеціальні питання управління військами (до рівня військових підрозділів) заслуговують більш детального викладення матеріалу, однак безумовним є висновок про неможливість розглядати правові механізми управління військовими формуваннями в контексті загальних та особливих положень адміністративного права України. Найбільш відчутною є специфіка військово-адміністративного права у сфері правового регулювання гарнізонної та внутрішньої служб [5, с. 126].

Зазначимо, що в теперішній час на базі Внутрішніх військ МВС України сформована Національна гвардія України.

При визначенні сутності повсякденної діяльності можна погодитись з баченням В. М. Петренка, М. М. Ляпи, В. Є. Житника та ін., які до завдань повсякденної діяльності відносять планування та облік бойової підготовки, організацію служби військ і порядку оцінки її стану, військової дисципліни та виховання, правової роботи, приймання справ посади, методики підготовки і проведення занять, заходів безпеки під час проведення навчань та занять і бойової підготовки та інші питання [6, с. 10].

Тобто, в цілому, на нашу думку під час повсякденної діяльності, військові підрозділи готуються до їх функціонування у разі введенні воєнного стану або інших особливих умовах. Відповідно, за нашим баченням, управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності впливає із специфіки повсякденної діяльності, яка в цілому полягає у виконанні ними завдань у звичайному режимі, не в умовах особливого періоду, а також не у період військового стану. У зв'язку з викладеним, необхідно погодитись з думкою С. О. Кузніченка, який вважає, що в Україні лише нещодавно склалася комплексна концепція екстремальних режимів, прийнято основні базові закони України «Про правовий режим надзвичайного стану» [7], «Про правовий режим воєнного стану» [8], «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» [9], «Про боротьбу з тероризмом» [10]. Усі ці закони є комплексним підґрунтям ефективного регулювання суспільних відносин, що виникають в особливих умовах, відновлення законності і правопорядку на території виникнення суспільно небезпечного фактора [11].

При цьому В. В. Аброськін розглядає виконання покладених на поліцейських завдань у сферах підтримання публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності як в умовах мирного часу, так і за надзвичайних умов (наприклад під час проведення антитерористичної діяльності) [2, с. 5]. Тобто на думку В. В. Аброськіна існує два режими діяльності поліції – в умовах мирного часу та за надзвичайних умов.

Враховуючи погляд В. В. Аброськіна, можна стверджувати, що діяльність правоохоронних органів у повсякденній діяльності здійснюється в умовах мирного часу. Відповідно, управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності, є управлінням у період мирного часу, тобто не у період воєнного стану або інших особливих умовах.

Перелік правоохоронних органів визначено у законодавстві. Так, стаття 2 «Основні поняття» Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», передбачає, що правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [12].

На наш погляд в контексті наукової статті та статті 2 вказаного Закону вказаний перелік правоохоронних органів необхідно розглядати вибірково, так як окремі правоохоронні органи, наприклад слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, хоча й виконують правоохоронні функції, але в практичній діяльності в переважній більшості випадків не перетинаються в повсякденній діяльності з військовими частинами родів військ збройних сил.

Розглядаючи управління правоохоронними органами у повсякденній діяльності, необхідно зазначити, що вказане управління здійснюється у звичайних умовах, тобто коли правоохоронні органи виконують завдання правоохоронної діяльності, яка найбільш їм притаманна з їх прямого призначення у період мирного часу, тобто не у період воєнного стану або інших особливих умовах.

За своєю сутністю управління правоохоронними органами у повсякденній діяльності є адміністративно-розпорядчою діяльністю, яка здійснюється за посередництвом норм, що визначають завдання, функції, характер управлінської діяльності. Ці норми містяться в Законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Так, прокуратура України, у відповідності до Закону України «Про прокуратуру», здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави [13]. Національна поліція України, у відповідності до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію», служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [14]. Служба безпеки України – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [15].

Окремі нормативно-правові акти регламентують питання спільної діяльності під час здійснення поточної, іншими словами, повсякденної діяльності. Так, наказом МВС України від 10 серпня 2016 року № 773 затверджено Порядок організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку [16].

Треба вказати, що управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності мають деякі спільні елементи. Наприклад в період повсякденної діяльності військові частини родів військ збройних сил здійснюють бойову підготовку, а структурні підрозділи поліції здійснюють професійне навчання поліцейських.

Так, бойова підготовка є однією з основних складових частин повсякденної діяльності штабів, військових частин і підрозділів. Бойова підготовка це цілеспрямований та організований процес навчання військовослужбовців військових частин і підрозділів, а також злагодження органів управління (штабів) тактичного рівня, військових частин (підрозділів) з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначення як у мирний час, так і в особливий період [17, с. 2].

Вона організовується і проводиться на основі вимог військових статутів Збройних Сил України та бойових статутів Збройних Сил України, наказів і директив Міністра оборони України, начальника Генерального штабу Збройних Сил України, організаційно-методичних вказівок з підготовки військ і програм бойової підготовки.

У відповідності до ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію», Професійне навчання поліцейських складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Частина 2 ст. 72 вказаного Закону передбачає, що порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України [18].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що військове право, яке регламентує питання управління військовими частинами родів військ збройних сил в цілому, у тому числі у повсякденній діяльності, є різновидом адміністративного права та впливає з нього. Іншими словами, нормативно-правові акти управління військовими частинами родів військ збройних сил у повсякденній діяльності мають адміністративно-правову природу та містяться у законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Під час повсякденної діяльності, військові підрозділи готуються до їх функціонування у разі введенні воєнного стану або інших особливих умовах. Відповідно, за нашим баченням, управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності впливає із специфіки повсякденної діяльності, яка в цілому полягає у виконанні ними завдань у звичайному режимі, не в умовах особливого періоду, а також не у період військового стану.

Діяльність правоохоронних органів у повсякденній діяльності здійснюється в умовах мирного часу. Відповідно, управ-

ління правоохоронними органами у повсякденній діяльності, є управлінням у період мирного часу, тобто не у період воєнного стану або інших особливих умовах. При цьому у період воєнного стану або інших особливих умовах на нашу думку у режимі повсякденної діяльності правоохоронні органи діють на території, яка не була під впливом бойових дій. Під час здійснення заходів по відновленню конституційного порядку на територіях, які звільнені від агресора, правоохоронні органи діють не в режимі повсякденної діяльності, а в іншому режимі, пов'язаному з необхідністю подолання наслідків тимчасової окупації території. Саме адміністративно-правові особливості участі правоохоронних органів по відновленню конституційного порядку на територіях, які звільнені від агресора, є напрямом для подальших досліджень.

Управління військовими частинами родів військ збройних сил та правоохоронними органами у повсякденній діяльності мають деякі спільні елементи, одним з яких підготовка до дій в період воєнного стану або інших особливих умовах.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 19.08.2022).
2. Аброськін В. В. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції : навч. посіб. / Аброськін В. В. ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. Київ : ФОП Лопатіна О. О., 2019. 212 с.
3. Про Збройні Сили України : Закон України від 06 грудня 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1934-12> (дата звернення: 14.08.2022).
4. Про затвердження переліків органів військового управління, в яких передбачено посади державної служби : Наказ Міністерства оборони України від 20 травня 2016 року № 270. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0785-16#Text> (дата звернення: 14.08.2022).
5. Богуцький П. П. Військове право України: джерела, структура та розвиток : моногр. / П. П. Богуцький. Одеса : Фенікс, 2008. 188 с.
6. Повсякденна діяльність командири підрозділу : навч. посіб. / В. М. Петренко, М. М. Ляпа, В. Є. Житник та ін. Суми : Сумський державний університет, 2014. 450 с.
7. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1550-14> (дата звернення: 14.08.2022).
8. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19> (дата звернення: 14.08.2022).
9. Про зону надзвичайної екологічної ситуації : Закон України від 13 липня 2000 р. № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1908-14> (дата звернення: 14.08.2022).
10. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/638-15> (дата звернення: 14.08.2022).
11. Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими : Монографія. Сімферополь : КПП «Видавництво «Кримнавчпед-держвидав», 2010. 272 с.
12. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3781-12> (дата звернення: 14.08.2022).
13. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1697-18> (дата звернення: 14.08.2022).
14. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2012 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19> (дата звернення: 14.08.2022).

15. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-12> (дата звернення: 14.08.2022).
16. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: Наказ МВС України від 10 серпня 2016 року № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text> (дата звернення: 14.08.2022).
17. Настанова з бойової підготовки у Збройних Силах України: затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України 07 жовтня 2020 року. URL: file:///D:/Nastanova_z_b_pidotovku.PDF (дата звернення: 14.08.2022).
18. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19/conv> (дата звернення: 14.08.2022).

Benkovskiy S. Issues of management of military units of the armed forces and law enforcement bodies in daily activities

Summary. The article is devoted to the study of the management of military units of the armed forces and law enforcement agencies in their daily activities. Conclusions were made that military law, which regulates the management of military units of the armed forces as a whole, including in day-to-day activities, is a type of administrative law and derives from it. Normative and legal acts governing the military units of the branches of the armed forces in their day-to-day activities are of an administrative and legal nature and are contained in laws and bylaws.

During everyday activities, military units are preparing for their operation in case of martial law or other special conditions. Accordingly, the management of the military units of the branches of the armed forces and law enforcement agencies in their daily activities results from the specifics of their daily activities, which in general consists in the performance of tasks by them in the usual regime, not in the conditions of a special period, and also not in the period of martial law.

The activities of law enforcement agencies in everyday activities are carried out in peacetime conditions. Accordingly, management of law enforcement agencies in everyday activities is management in peacetime, that is, not in the period of martial law or other special conditions. At the same time, during the period of martial law or other special conditions, in the regime of daily activities, law enforcement agencies operate in the territory that was not under the influence of hostilities. During the implementation of measures to restore constitutional order in the territories liberated from the aggressor, law enforcement agencies do not operate in the mode of everyday activity, but in another mode related to the need to overcome the consequences of the temporary occupation of the territory.

The management of military units of the military branches of the armed forces and law enforcement agencies in their daily activities have some common elements, one of which is preparation for actions during martial law or other special conditions.

Key words: management, military units, armed forces, law enforcement agencies, daily activities, combat training, professional training of police officers.